

Ирена АРСИЋ

**ПРАВОСЛАВНИ СРБИ ДУБРОВЧАНИ И
БОКОКОТОРСКО-ДУБРОВАЧКА И СПИЧАНСКА
ЕПАРХИЈА
1870-1874.**

Кључне речи: Бокококторско-дубровачка и спичанска епархија, Дубровник, епископ Герасим Петрановић, Стефан Митров Љубиша, Божо Бошковић

Сажетак:

Оснивање самосталне Бокококторско-дубровачке и спичанске епархије 1870. у литератури је више пута разматрано. У историјама Српске православне цркве, као и у појединачним студијама и текстовима овом догађају је приступано из угла Котора и Боке. Тиме је, на изванредан начин, занемаривана Дубровачка православна општина, која је активно учествовала, у тесној сарадњи са бокококторским општинама и Стефаном Митровим Љубишом, у овом вишегодишњем настојању. Дубровчани су, такође, били у сталној вези са Герасимом Петрановићем, првим епископом новоосноване епархије, кога су свесрдно подржавали.

Овај рад има за циљ да ближе осветли ту улогу дубровачких православних Срба, првенствено на основу грађе из Архива црквене општине у Дубровнику.

Готово од самог оснивања Дубровника и на његовој територији, која се ширила задобијањем посела околних српских владара, бораве и живе у том граду или у њега долазе и ту остају Срби источне хришћанске цркве, из врло угледних породица Србије, Босне, Херцеговине а већина из скромних друштвених редова.

Крајем осамнаестог века, 1790. године, православна српска заједница, углавном насељена на дубровачким Пилама, регистровала се, на основу закона о братовштинама, као црквена општина. Ова црквена

општина је упоредо са чином озваничења адаптирала кућу на Посату у цркву у којој су монаси са Требиња и из Херцеговине, повремено, о празницима, одржавали црквене обреде¹.

Део дубровачких власти се опирао оваквом решењу, што се показало низом забрана које су дубровачка већа изгласавала, док су појединци из редова властеле разумели да су се времена неповратно променила и да се морало озакоњити постојеће стање. А стање је било такво да је православно становништво, иако немногобројно, бавећи се углавном профитабилном трговином и занатима али и бродоградњом, за разлику од далматинских градова, економски јачало и самим тим у Дубровнику добијало и на друштвеном, политичком а и културном значају.

Са доласком Наполеонових трупа, падом Дубровника и оснивањем Илирске провинције, ово стање је и глобалније уређено. Французи су својим законима легализовали постојање православне црквене општине и у Дубровнику и она је била, заједно са осталим далматинским и боко-которским у саставу Далматинске епархије а под јаким утицајем митрополита у Сремским Карловцима, којима је епископија била потчињена.

О самој општини писали су црквени тутори остављајући сведочанства о свом зрелом погледу и о стабилном положају у Граду. Један од татора, шездесетих година XIX века, овако говори о православним Србима у Дубровнику: «А и влада царска не може на нас пожалити се, јер чини ми се да смо досад у свакој згоди показали да смо нашем цару верни и привржени а влади и владиним људима покорни и послушни. Ми смо људи мирни, који наше после гледамо, у светске се после не мешамо, за угријаним главама се не поводимо, већ слушамо шта нас добри архипастир свјетује и шта законите власти од нас ишту...»²

Поводом замерке да нису били довољно издашни у уписивању царског зајма, Дубровачка православна општина, пак, изјављује: «Ми смо готово сви, и који смо поданици и који нисмо поданици Цесарски, на учињене нам позиве доброхотно одазвали се, прилажући свакиј најрадосније онолико колико иза других ревностних отечествољубаца нашег званија и реда у овој провинцији назад не би остали.

¹ О том првом периоду у животу црквене општине у: Еп. Никодим Милаш, *Православна црква у Дубровнику у XVIII и XIX вијеку* Сарајево, 1913; Ћ. Николајевић, *Србско общество у Дубровнику*, «Србско-Далматински магазин», 1839, 121-133;

² Писмо Божа Бошковића епископу Стефану Кнежевићу од 14. априла 1865. (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

Ово као и сва следећа архивска документа, која се сада први пут објављују (уколико није другачије назначено), потичу из Архива Црквене општине Српске православне цркве у Дубровнику (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

Но овде требало би и то узети да овај народни зајам није ствар јединствена и сама, коју ми треба да потпомогнемо, као што и подпомажемо; ма осим тога сваке године доприносимо у ц. к. Догану и у ц. к. Чиновницу од камате превелике суме, да смо људи који живимо од трговине и с нашом радњом сувише на своје сопствене трошкове морамо издржавати школу, учитеља, цркву, пароха, своју кућу и фамилију, не бројећи друга многа милосрдна дјела што пространом руком чинимо. А општина је ова заиста мала, и осим двојице, тројице, ниједно нема сталних добара, но сви са својим трудом и знојем живимо, и капитале наше у трговину улажемо тако да готово новца слабо кад у већој суми при руци имамо...»³

Поред цркве на Посату и цркве и гробља на Бонинову, дубровачка црквена општина је намеравала да подигне саборни храм у Граду, о чему су њени прваци, пре свих трговац и поседник а велики добротвор Божо Бошковић (1815-1879)⁴, ревносно и често обавештавали далматинског владика Стефана Кнежевића⁵, од кога су тражили и добијали помоћ.

Говорећи о припремама за подизање храма, у писму од 2. марта 1865., Бошковић конкретно моли епископа за ангажовање: «... нама је потребно допушћење владе да цркву зидати можемо, а највише нам је потреба од новца. Што се тиче допушћења ту ћете нам ви највише помоћи и својски заузети се; а новца уздамо се од премилостивог цара добити. Када је Книњане, Скрадињане и многе друге помогао, неће на нас Херцеговце, који смо у благо крило његово притекли, највише да слободу вере своје и дивоту благолепија православног уживамо. И ту ћете нам ви помоћи...»

У писму тунорство црквене општине такође захваљује епископу Стефану за дотадашњу помоћ и око установљавања школе: «Вашим настојањем фонд школски у нашем је Општеству установљен, вашим настојањем и храм ће се православни у Дубровнику подигнути – два

³ Одговор Дубровчана епископу Стефану, 1854. (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

⁴ *Знаменити Срби XIX века*, приредио Андра Гавриловић, год. III, свезак I, Загреб 1904, 7.

⁵ Стефан Кнежевић (1806-1890.), архимандрит крчки, први је Далматинац епископ далматински (1853-1890). Основао је конзисторију 1853. године и извршио поделу епархије на окружне протопрезвитере. Његовим залагањем у Далмацији је подигнуто четрнаест нових храмова, а унапредио је и богословију у Задру у коју су примани кандидати са завршеном гимназијом.

Био је против ангажовања Срба у Народној странци, па је затим учествовао у оснивању самосталне Српске странке и њеног гласила «Српског листа», касније «Српског гласа».

вечита споменика архипастирског старања вашег, а најлепши споменик биће вам у срцу сваког православног Дубровчанина...»

Врло брзо, истог месеца, следи и друго Бошковићево писмо епископу⁶, којим га подсећа на обавезе и препоручује дубровачку општину царској милости, говорећи: «Овом приликом најбоље ћете показати колико љубите Општество дубровачко. А да оно љуби вас, почитује и слуша, као свог врлог архипастира, то ви најбоље знате. И мислим да су вам сва општества као што је наше, да бисте ви рајски мир и потпуно задовољство уживали. Све што ви речете, то ми радо чинимо и чинићемо».

Међутим, убрзо је дошло до извесног разлаза са епископом Стефаном, што су Дубровчани, иако увек врло уздржани и опрезни, исказали отвореним писмом о св. Сави 1868. То писмо је дошло после сличног и са истим мотивима написаног отвореног писма православних општина Котора, Херцег-Новог, Будве и Рисна упућеног 4. јануара 1868. владици Стефану. Дубровчани најпре подсећају на велико дело св. Саве, чију успомену тог дана славе, да би као наук закључили: «Кад врлина ради својих законито изабран и подигнут би на високи ступањ архиепископа српскога и мирнијем, законитијем путем странце од управе црквоне заувек уклони, и цркву у отачаству свом независну учини. Оставивши пријемницима својим у наслједство узор свој и врлине своје, народ српски имаше вазда након њега у првосвештеницима својим најхрабрије бранитеље вјере отаца својих и народности своје, које не дадоше се нигда, ни ласкањем ни обећавањем обманути, нити пријетњама и прогонством устрашити се, него свеђ као бодри стражари уз народ свој стојаху те у невољи му помагаху и за светињу народну против нападања страњског живља неуморно се боријаху».

Првих десетак година Дубровчани су са одобравањем пратили наступања и у политичком смислу свога владике, који је, по положају, био и члан Далматинског сабора: «Кадно 1861. године бијасте вођ народнијех заступника, ми с поносом име Ваше спомињасмо, а кад свечано рекосте да уза Вас 80.000 православнијех у Далмацији стоји, срећнима себе сматрасмо што и ми у том броју бијасмо, увјерени да бисте Ви свеђ и у свакој пригоди највјернији потпор и неуморни бранитељ народности наше били».

⁶ Писмо Б. Бошковића епископу Стефану од 14. априла 1865 (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

Међутим, Кнежевић 1863. напушта Народну странку⁷, у оквиру које су у претходним годинама Срби и Хрвати активно политички деловали. Многи истакнути Срби и у Дубровнику били су активни у Народној странци. Међу њима и Божо Бошковић⁸.

Стога, а после низа политичких потеза епископа Стефана, међу којима је онај из 1864. када се он јавно изјаснио против увођења народног језика у школе и у администрацију⁹, туторство сматра да му је дужност да поручи Кнежевићу да црквена општина у Дубровнику «није с Вама једнаког политичког мњења у погледу језика и народности, да та Ваша мњења нимало не прима...»

Крајем 1867. државним законом је укинута туторство политичке власти над црквом. Бечко Министарство вера и просвете затражило је од црквених великодостојника да писмено изнесу своје замисли о уређењу цркве и њених законских права. Дубровчани су се придружили бококојторским општинама у њиховом одбијању да, на позив владике Стефана Кнежевића, дођу у Задар на договор поводом новог закона о уређењу и управљању црквама у царевини. На позив упућен Божу Бошковићу 5. септембра 1868, овај одговара: «Ниједан честити грађанин који искрено љуби цркву своју, који достојно цијени част општине којој припада, не би смио доћи на ту скупштину по таком изборном реду сазвану; јер ниједан човјек на свијету, ма колико узвишен или заслужан био, сам по себи цркву ни општину не сачињава, ниједан човјек на свијету сам о свом трошку ни цркву ни општину не издржава; стога требало би ако Та Пречестејша Духовна Власт искрено жели са својим христјанима у договору и слози о црквеном и народном напретку радити да позове општине црквене да оне на скупштину своје домаћине позову, па да ови из своје средине слободно изберу једно или више лица (по величини општина) која би их на тамошњој скупштини представљала...»¹⁰

⁷ Епископ Стефан на тај начин већ шездесетих година предвиђа развој догађаја у Народној странци у којој ће хрватски прваци (Миховил Павлиновић, пре свих) инсистирати на првенству хрватског народа као државотворног, у односу на Србе. То ће довести до коначног расцепа и издвајања Српске странке. Ова странка ће у последњим деценијама века бити у прилици да се, у оквиру изборних коалиција, удружује и са аутономашима, и тако уједињена и задобијати општинску власт, како је било и у Дубровнику.

⁸ Бошковић је 1869, пошто је Народна странка победила аутономаше на изборима за Општинско веће Дубровника, изабран за члана управе Града, чији је председник био Рафо Пуцић (Miljenko Foretić, *Prelazak dubrovačke općine u narodnjačke ruke*, «Dubrovnik», 1967, 72).

⁹ Kosta Milutinović, *Vojvodina i Dalmacija 1760-1914*, Novi Sad 1973, 158-165.

¹⁰ Одговор Б. Бошковић од 22. септембра 1868. (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

Идеја о формирању самосталне бококторске епархије датира самим оснивањем Далматинске епископије, односно издвајањем ове области из јуридикције Цетињске митрополије, које је спровео француски генерал Мармон по Наполеоновој заповести 1808¹¹. Она је актуализирана спорним политичким потезима епископа Кнежевића, који су међу црквеним општинама изазивале револт и неразумевање. У тај својеврсан разлаз активно се укључио и Стефан Митров Љубиша, који је у свему видео и угрожавање своје врло активне политичке улоге у Далматинском парламенту, током избора 1864. и 1866, а намеравао је да оствари и своје замисли у погледу именовања новог епископа¹². Љубиша је, у сарадњи са бококторским општина, 1866. кренуо у енергичну акцију за оснивање самосталне епархије. Он је 10. јуна 1867. саставио молбу цару за успостављање новог владичанства, коју су потписали свештеници свих црквених општина. Которска општина је о овоме обавестила патријарха Самуила Маширевића у Сремске Карловце телеграмом од 5. фебруара 1868¹³.

Которани у својој редовној преписци писмом од 8. априла 1868. обавештавају о томе Дубровчане. Овој поруци је приложено и патријархово писмо од 16. марта 1868. којим он подржава оснивање самосталне епископије. Такође се каже да се општества Которско, Херцеговско, Будванско и Рисанско, и надаље и додатно залажу, преко Стефана Митрова Љубише, да се оснује самостална епархија «У многим приликама очитована ваша жеља у управи црквеној с нама Бокелјима спојити се, стоји у писму, дала нам је повода те смо радо примивши вашу братску свезу услед тога и вас Славно Општество у нашој молбеници на Цара ради новог нашег епископа као придружене споменули, уздајући се да ћете и у самом дјелу ако добијемо одвојену епархију при таквој узајамној свези с нама остати, као што и сами ваш положај места изискује... Све ово ради вашег знања и управе из искрене братинске љубави саопштавамо, позивајући вас да и ви у наше коло по нашем благорасуђењу ступивши с нама заједно о поменутом предмету радите...».

¹¹ После Пожунског мира којим Далмација потпада под француску власт, основано је српско-православно владичанство за Далмацију а 1810. и посебно велико викарство за Боку, чиме је Бока издвојена из Зетске митрополије. Аустроугарска је од 1814. прихватила постојеће стање.

¹² Радослав Ротковић, *Љубишин рад на оснивању бококторске епархије*, «Бока» 8, 1976, 143-160; Срета Пецињачки, *Писмо Стјепана Митрова Љубише администратору Арсенију Стојковићу*, «Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор», XL, св. 1-2, 1974, 73-75.

¹³ Дионисије Миковић, *Српско православно бококторско владичанство*, Српска Дубровачка Штампарија др Грацића и др, Дубровник 1907.

Дубровчани им одговарају већ на Ђурђевдан следећим писмом:

«...са неописаном радошћу разумјели смо да ви нас сматрате као неразлучиву браћу и вјерне другове у заједници нужног рада на корист и славу свете православне цркве и миле народности наше. Што у више пригода изјависмо, па и сад потврђујемо и свечано изјављујемо, наиме: у чврстој свези и неразлучивој заједници с вама вазда бити у дјелима црквеног и народног напретка и свако у том погледу предузеће ваше одобравати и као наше сопствено сматрати.

Веома нам је мило што је та одлична општина сложено са осталијем православнијем општинама у Боци понизну своју прошњу поднијела пријестолу Њ. В. Нашег милостивог Краља да би Боку и Дубровник подарио нарочитијем епископом који би непрестано под оком имао духовну паству своју и о срећи њеној као добар пастир брижљиво се старао. Ми вам најсрдачније захваљујемо што у поменутој прошњи и нас споменусте и у име наше жељу нашу изјависте...»

Пристанак Дубровчана је укључен и у основни документ, такозвани меморандум, којим се огласио Одбор скупштина одржан о Ивандану 1869. у Котору а којим се тражи успостављање самосталног владичанства. Сматра се да је аутор меморандума такође Стефан Митров Љубиша.

Црквено туторство у Котору је обавештено 20. септембра 1869. да је цар овластио министра вера да изврши припреме за оснивање посебног епископата за Котор и Дубровник. Овај посао на одређено време је одложио бокељски устанак. Међутим, цар је, по свему судећи, уз одобравање захтева устаника у обзир узео и молбу за оснивање епископије.

Епископија бококоторска и дубровачка¹⁴ утемељена је почетком новембра 1870. године, са седиштем епископа при цркви св. Николе у Котору. Од 1878. овој епископији придодат је и предео Спич, који је до тада био под јурисдикцијом Цариградске патријаршије¹⁵.

По смрти патријарха Маширевића, администратор, будимски епископ Арсеније Стојковић, преузео је бригу око формирања нове епископије. Он је од владике Кнежевића затражио да предложи кандидате за новог епископа, уз консултације са тадашњим далматинским наме-

¹⁴ Од 1878. ова епископија је обухватала и област Спич, што је и уведено у њен званични назив.

¹⁵ О овоме, поред поменутих, и: Нићифор Дучић, *Историја Српске православне цркве*, Биоград 1894, 92-95; Рајко Л. Веселиновић, *Историја Српске православне цркве*, са народном историјом, књига II, Београд 1966, 87-95; Епископ далматински Стефан, *Српска црква у Далмацији и Боки Которској*, у: *Српска православна црква 1219-1969*, Београд 1969, 271-290.

сником Гаврилом Родићем, али и са Стефаном Митровим Љубишом¹⁶. За епископа новоосноване Бококоторско-дубровачке епархије наменован је почетком марта 1871. архимандрит, конзисторијални саветник, професор Задарске богословије Герасим Петрановић.

Дубровчани су са Герасимом Петрановићем, првим епископом новоосноване епископије, одржавали везе и раније. Када је био игуман манастира Драговића, општина му шаље помоћ за грађење нове цркве, на чему им се архимандрит Герасим и писмено захваљује¹⁷. Када је његово име означено као име будућег епископа, Дубровчани му пишу: «Глас наименовања Ваше великозаслужне и омиљене особе за Архипастира нашега превеликом је радосту испунио срце сваког православног Дубровчанина...». Такође, Дубровчани телеграмом честитају епископу Петрановићу избор за посланика у Бечком сабору 26. авг. /7. септембра 1871, на шта им се он писмено захваљује, завршавајући речима: «Изволите, дакле, заједно са цијелим Благочастивим Општеством ову моју искрену изјаву да примите, увјеравајући вас да сам као и до сада ваш искрени поштоватељ и доброжелатељ Герасим Петрановић»¹⁸.

Такође, Герасим Петрановић је стални коресподент туторства Дубровачке општине по питањима дугогодишње градње Благовештењског храма.

Међутим, устоличење епископа Герасима није могло бити обављено док не буде изабран нови патријарх, што се протегло на дуже време.

Дубровчани су се активно укључили и у проблем устоличења новог епископа. Они се током Сабора у Сремским Карловцима, обраћају администратору Арсенију Стојковићу, писмом од 14. априла 1871, негодујући што немају својих заступника у Сабору, речима: «Ако јесу православни Срби на овим крајевима немилостиво судбом оцијепљени од браће своје у Војводини те немају радости да се под непосредном духовном управом Преузвишености ваше налазе, ако и немају те среће да учествују у Народном сабору...» изражавају своју молбу: «да би се смилovali на православне синове своје у Боки Которској и Дубровнику који од неколике године сиротани се без оца налазе, као овце без пастира лутају, а многи љуто цвиле гледајући неред, умањавање благочестија, умножавање развратности; те да бисте час прије свету десницу своју возложили и благодат св. Духа призвали на онога мужа који нам је одскора

¹⁶ К. Milutinović, *Vojvodina i Dalmacija...* 170-172.

¹⁷ Писмо Герасима Петрановића Дубровачкој општини од 16. марта 1860. (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

¹⁸ Писмо Герасима Петрановића Дубровачкој општини из Задра 10. септембар 1871. (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

нашега наименован. Истина да форма наименовања његова није ни нама повољна, ипак избор је пао на онога којег врлина срца и ума високо цијенимо, којег љубав к св. Цркви и народности добро познајемо, за којег ми би сви глас свој дали били да смо срећу имали припадајуће нам право са представницима цркве вршити»¹⁹.

Пошто је саопштено да епископ Герасим неће бити посвећен док се не попуни столица митрополитова, Дубровачни предлажу Которанима да се затражи наименовање од румунског епископа: «Наш новоименовани г. Епископ могао би отићи у Митрополита Шагуна на посвећење, али он то не би желио једино зато што је Шагуна друге народности. И нама би милије било да нашега епископа српска рука посвети, али кад то не може да буде стога што ми сада митрополита немамо, чини нам се да је свеједно био епископ наш посвећен од румуњског или грчког или ма које друге народности митрополита, само кад митрополит тај који га посвећује припада Православно-источној цркви и у савршеној заједници православне вјере наводи се са Српском јерархијом којој ми припадамо». Од Которана траже, затим, да као турско «прво и најодлучније у ново-заведеној епархији» састави у име свих општина писмо којим ће учтиво позвати епископа Герасима да не оклева «но ако види да изгледа није да ће се наскоро приступити избору српског митрополита, да се у том обрати ради посвећења правосл. Митрополиту Шагуни...»²⁰

Которани им одговарају 29. маја 1871. да се слажу са њиховим предлогом: «Оклевање о посвећењу нашег новоименованог епископа не само тамошње велесицењено Турско него с Вама много више нас, а с нама такођер и сва подручна православна општества у Боки јако узнемирује и у нестрпљење прелази, из узрока што и наше као гођ и ваше многе и разноврсне потребе захтјевају да га што скорије у својој средини добијемо...

На темељу овог нашег паметног предлога на ком се и општа наша жеља наслања, ових дана са осталим нашим поглавитијим подручним турскостима саставићемо надлежно писмо епископу, којег ћемо ради потписа и вама једновремено доставити...»²¹

¹⁹ Писмо Турског Православне црквене општине у Дубровнику епископу Арсенију Стојковићу у Сремске Карловце од 14. априла 1871. (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

²⁰ Писмо Дубровачке црквене општине Которанима од 24. маја 1871. (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

²¹ Писмо Которске црквене општине дубровачкој од 29. маја 1871. (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

Међутим, бечке власти су ово питање решиле на други начин. Наиме, царским указом од 23. јануара 1873. новооснована Бококторска и дубровачка и Далматинска епархија издвојене су из Карловачке митрополије и прикључене новој Буковинској митрополији са седиштем у Черновици. Овакав потез власти различито је тумачен у литератури: док једни историчари сматрају да је то резултат нове административне поделе Аустроугарске, други у томе виде доказ умешности одржања власти монархије добропромишљеним поделама унутар народа које је обухватала својим границама.

Присједињење Бококторске и дубровачке епископије Буковинској митрополији, односно њено одвајање од Сремских Карловаца, изазвало је револт и тугу и у Дубровнику. Помоћ је тражена на све стране и од старог пријатеља и сарадника Стефана Митрова Љубише, којем Дубровчани 1873. пишу: «Подложење православне Епархије Бокељско-Дубровачке новој митрополији Буковинској немило је дирнуло вјерни народ овај. Представници Црквене општине ове учтиво вас моле да изјавите пред највишим мјестом – ако је допуштено, њихову непоколебљиву вјерност према свом премилостивом Цару и Краљу Франу Јосифу Првом и најтоплију благодарност на небројенијем милостима њима указаним – и да поднесете најсмјернију молбу да би се Његово Величанство смиловало оставити Бокељско-Дубровачку епархију и у будуће у свези с Патријаршијом Карловачком...»²²

Није вредело ни то што је, вероватно и после овог писма, Љубиша поднео интерпелацију министру вера и просвете којим указује на апсурдност оваквог новоуспостављеног црквеног устојства²³.

Епископ Герасим је посвећен у Бечу, 21. маја 1874, од буковинског митрополита Теофила Бенделе, у присуству далматинског епископа Кнежевића.

Епископ Герасим Петрановић (1874-1906.) је у историји запамћен као «вредан и ревностан архипастир, човек учен и родољубив»²⁴. Основао је конзисторију, издавао шематизам а бавио се и књижевним и научним радом²⁵. Као епископ он је само наставио свој стални надзор над

²² Писмо Б. Бошковића Стефану Митрову Љубиши у Беч (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

²³ К. Милутиновић, *н.д.*, 176.

²⁴ Ђоко Слијепчевић, *Историја српске православне цркве*, II, Београд 1991, 553-554.

²⁵ Герасим Петрановић је уређивао «Српско-далматински магазин» (1862-1871.) а учествовао је у покретању и помагао рад задарске «Истине» (1886.) и «Српског гласа». Његове проповеди су штампане у књигама *Добри пастир* и *Побожна размисљања при слушању св. литургије*.

Дубровачком православном црквом и општином. У наредним годинама водио је сталну бригу о подизању Благовештењског храма у Дубровнику. Залажући се и надаље свесрдно за завршетак градње цркве, епископ Герасим 1873. предаје дар Франца Јозефа цркви у Дубровнику, који чине два звона и свештеничке одежде. Дубровчани шаљу своја два представника у Котор у нову епископску резиденцију и писмом захваљују: «Сваки пут када звона на новом светом храму нашем призовну вјерне у дом божиј на дјело побожно, сјећаће нас и потомке наше на милост Царску, на љубав Вашу...»²⁶.

У литератури се може срести став да је Дубровник придодат новооснованој епископији због повећања бројности и територије. Међутим, сасвим је очигледно да су дубровачки православци, угледни црквени тутори и њихова општина, врло активно учествовали и подржавали настојање за оснивањем епископије. Стога је сасвим исправан закључак Нићифора Дучића, иначе честог коресподента ове општине и њеног вредног заступника у Београду у време подизања саборног храма, у његовој историји српске православне цркве да је устаном самосталне Бококоџорске и дубровачке епархије задовољен српски православни народ у Боки и у Дубровнику²⁷.

²⁶ Писмо Дубровчана епископу Герасиму у Котор од 25. фебруара 1873. (Архив ЦО СПЦ у Дубровнику).

²⁷ Н. Дучић, *н.д.*, 313.

Irena Arsić

ORTHODOX SERBS OF DUBROVNIK AND
THE BOKA KOTORSKA BAY AND THE EPARCHY
OF SPIČ 1870-1874

Summary

The establishment of the Boka Kotorska – Dubrovnik and Spič Eparchy in 1870 has been treated in literature several times. In the histories of Serbian Orthodox Church, as well as in separate studies and texts, this subject was approached from the viewpoint of Kotor and the Boka Kotorska Bay. Therefore, in a certain way, they neglected the Orthodox Community of Dubrovnik that played an active role in close cooperation with the Boka Kotorska communities and Stefan Mitrov Ljubiša in this long year endeavor. The people of Dubrovnik also had constant contact with Gerasim Petranović, the first episcope of the newly established Eparchy, whom they ardently supported.

The aim of this paper is to bring more light to the role of the Orthodox Serbs of Dubrovnik, primarily based on the Archives of the Church Community of Dubrovnik.